

Česká republika
NÁLEZ
Ústavního soudu

Jménem republiky

Ústavní soud rozhodl mimo ústní jednání v senátu složeném z předsedy Jiřího Zemánka a soudce zpravodaje Vojtěcha Šimíčka a soudkyně Kateřiny Šimáčkové ve věci ústavní stížnosti stěžovatele **J. E.**, t. č. ve výkonu trestu odnětí svobody, zastoupeného JUDr. Ludvíkem Ševčíkem, ml., advokátem se sídlem Kobližná 19, Brno, proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 26. 2. 2016, č. j. 46 T 9/2014-1523, usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 14. 6. 2016, č. j. 1 To 29/2016-1602, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, č. j. 7 Tdo 1337/2016-55, za účasti Krajského soudu v Brně, Vrchního soudu v Olomouci a Nejvyššího soudu jako účastníků řízení, a Vrchního státního zastupitelství v Olomouci a Nejvyššího státního zastupitelství jako vedlejších účastníků řízení,

t a k t o :

I. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 19. 10. 2016, č. j. 7 Tdo 1337/2016-55, bylo porušeno právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zásada presumpce neviny zakotvená v čl. 40 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a v čl. 6 odst. 2 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

II. Toto usnesení se proto ruší.

III. Ve zbytku se ústavní stížnost odmítá.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci a předchozí průběh řízení

1. Ústavní stížností doručenou Ústavnímu soudu dne 30. 12. 2016 se stěžovatel domáhal zrušení v záhlaví označených rozhodnutí, kterými byl uznán vinným trestným činem vraždy podle ustanovení § 219 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákon“), a za to byl odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání třinácti roků, pro jehož výkon byl zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle ustanovení § 99 odst. 2 písm. a), odst. 4 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „trestní zákoník“), bylo obviněnému dále uloženo sexuologické ústavní ochranné léčení. Podle ustanovení § 228 odst. 1 trestního řádu a podle ustanovení § 229 odst. 1 stejného zákona bylo rozhodnuto rovněž o náhradě škody.

2. Z ústavní stížnosti, z napadených rozhodnutí a z vyžádaného spisu zjistil Ústavní soud zejména následující skutečnosti.

3. Podle skutkových zjištění obecných soudů se stěžovatel dopustil trestného činu vraždy tím, že v přesně nezjištěné době od 20:50 hodin dne 21. 10. 2009 do 06:45 hodin dne 22. 10. 2009 v Brně, v rodinném domě užívaném poškozenou, která v něm provozovala prostituci, poté, kdy jí za nezjištěných okolností svázal horní a dolní končetiny nezjištěným svazujícím předmětem, který jí vedl i přes ústa, ji následně, v důsledku jeho poruchy sexuální preference s patologicky sexuálně agresivním až sadistickým obsahem, napadl s cílem ji usmrtit, kdy opakované násilí velké intenzity směřoval na hlavu, a to nejméně ve dvou případech buď za užití tupého nástroje či údery hlavou o podložku, a v jednom případě za užití sečného nástroje, čímž jí způsobil vznik mnohočetných zlomenin klenby a spodiny lební a sečnou

ránu v temenní krajině se souvisejícím poraněním mozku - trhliny tvrdé pleny, krvácení do obalů mozkových, mnohočetná ložiska zhmoždění mozku, otok mozku a krev v mozkových komorách, a následně ji škrtil šňůrou ze psího vodítka s kluznou smyčkou, kterou jí utáhl kolem krku s uzlem vzadu, přičemž poškozená na místě zemřela na následky zhmoždění a otoku mozku při mnohočetných zlomeninách klenby a spodiny lebni a krvácení do mozkových obalů a komor.

4. Stěžovatel byl uznán vinným ve stejném skutkovém rozsahu trestným činem vraždy podle ustanovení § 219 odst. 1 trestního zákona již rozsudkem Krajského soudu v Brně ze dne 3. 4. 2015, č. j. 46 T 9 /2014-1299. Tento rozsudek nabyl právní moci dne 27. 8. 2015 ve spojení s usnesením Vrchního soudu v Olomouci ze dne 27. 8. 2015, č. j. 1 To 65/2015-1394, kterým bylo zamítnuto odvolání stěžovatele.

5. Uvedená rozhodnutí však byla zrušena usnesením Nejvyššího soudu ze dne 6. 1. 2016, č. j. 7 Tdo 1454/2015-1-43. V tomto rozhodnutí dovolací soud uvedl, že základním problémem posuzované věci je, že samotné pachové stopy z místa činu nepostačují k usvědčení stěžovatele a že výpověď utajeného svědka, která měla překlénout osamocenost tohoto důkazu, sama trpí výrazným deficitem záruk spravedlivého procesu. Není tu tedy žádný důkaz, který by svým obsahem obviněného jednoznačně usvědčoval a zároveň se nedal zpochybnit z hlediska zásad spravedlivého procesu. Zbývající důkazy mají k otázce, zda stěžovatel je pachatelem činu, tak vzdálený vztah, že nejsou způsobilé kompenzovat nedostatečnost vyplývající z toho, že stěžovatel je usvědčován jen pachovými stopami a výpovědí utajeného svědka. Proto dovolací soud soudu I. stupně uložil, ukáže-li se, že nejsou skutečné důvody pro utajení (utajeného) svědka vystupujícího pod jménem J. N., aby odstranil vady dosavadního řízení tím, že postupem podle obecných ustanovení vyslechne tohoto svědka, případně provede i další důkazy potřebné k ověření jeho věrohodnosti, a umožní při tom plné uplatnění práv obhajoby, zejména těch práv, jimiž se zaručuje kontradiktornost dokazování.

6. Při novém projednání věci krajský soud stěžovatele shledal rozsudkem napadeným nyní projednávanou ústavní stížností opět vinným. Skutkový stav byl prý totiž dostatečně prokázán, neboť na těle poškozené, na nástroji, který byl použit ke škrcení, a na dalších místech v objektu byly zajištěny pachové stopy, které při porovnání se vzorky pachu stěžovatele vykazovaly totožnost, přičemž soud vyloučil, že by prokázaný pach stěžovatele mohl být na místě zanechán jiným způsobem, než přímo pachatelem. Dále dodal, že charakter jednání vůči poškozené svědčí jednoznačně pro zločin spáchaný v souvislosti se sexuální agresivitou, kdy toto koresponduje s objektivními závěry znaleckých posudků k osobě stěžovatele. Navíc ten poškozenou jako poskytovatelku sexuálních služeb znal, minimálně v jednom případě využil jejích služeb, přičemž poškozená na další kontakty se stěžovatelem od určitého data zjevně nereagovala, což svědčí o jejím negativním vztahu k osobě stěžovatele, který nelze vysvětlit jeho obhajobou. Tyto nepřímé důkazy pak korespondují s „doznáním“ stěžovatele ve vztahu ke svědkovi K. (dříve N. jakožto utajenému svědku). Proto dle krajského soudu v dané věci nestojí pachové stopy jako jediný důkaz a skutkový stav lze uzavřít tak, že právě stěžovatel je pachatelem uvedené trestné činnosti. Krajský soud rovněž uvedl, že z provedeného dokazování, přes četná (v rozsudku popsána pochybení), nevyplývá žádná účelová manipulace s důkazy (ve smyslu záměny apod.) v úmyslu někomu pomoci či naopak uškodit.

7. Odvolání stěžovatele proti rozsudku krajského soudu vrchní soud shora označeným usnesením zamítl, neboť shledal, že řízení před soudem I. stupně není zatíženo žádnými závažnými procesními vadami, které by měly dopad v nesprávnosti skutkových zjištění nebo v porušení stěžovatelova práva na obhajobu. Hodnocení důkazů totiž splňuje požadavky ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu, kdy krajskému soudu nelze vytýkat, že by nějakou pro rozhodnutí významnou skutečnost opomenul vyhodnotit, a ani to, že by hodnocení důkazů

z jeho strany odporovalo zásadám formální logiky. Od zrušujícího rozhodnutí Nejvyššího soudu se navíc důkazní situace změnila po provedeném dokazování v hlavním líčení před krajským soudem v tom, že bylo postaveno najisto a bylo vysvětleno, z jakých důvodů bylo krajským soudem přistoupeno podle ustanovení § 55 odst. 2 trestního řádu k utajení totožnosti svědka F. K. Bylo prokázáno, že jeho výpověď, kterou původně učinil v hlavním líčení pod jménem J. N., nebyla zmanipulována orgány činnými v trestním řízení, a nově bylo umožněno obhajobě v hlavním líčení klást této osobě otázky. Ostatní nepřímé důkazy samy o sobě sice pachatelství stěžovatele neprokazují, na straně druhé je však nelze hodnotit izolovaně bez vazby na další důkazy, jak na to poukázal již nalézací soud v odůvodnění rozsudku (viz především pachové stopy, informace získané ze znaleckých posudků, analýza výpisu telefonních hovorů stěžovatele apod.). Odvolací soud tak uzavřel, že v žádném případě nesdílí názor stěžovatele, že by odůvodnění napadeného rozsudku obsahovalo spekulace vedené snahou soudu I. stupně prokázat mu za každou cenu jeho vinu a že by se skutková zjištění, která učinil nalézací soud, opírala o nejednoznačné důkazy.

8. Dovolání stěžovatele odmítl Nejvyšší soud jako dovolání podané z jiného než zákonného dovolacího důvodu. Skutečnost, že obviněný nesouhlasí se skutkovými zjištěními soudů a že se neztotožňuje se způsobem, jímž soudy hodnotily důkazy, totiž není dovolacím důvodem podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu. Výrok o vině, jak vzešel z nového řízení, je založen na skutkových zjištěních, která nejsou v žádném extrémním rozporu s důkazy. A to ani pokud jde o otázku totožnosti stěžovatele s osobou pachatele skutku, neboť stěžovatel byl usvědčen kombinací pachových stop, které zanechal na místě činu, s výpovědí svědka F. K., který popsal, jak se před ním stěžovatel sám označil za pachatele (zjištění, která v tomto ohledu učinil Krajský soud v Brně, dle dovolacího soudu vylučují, že by výpověď tohoto svědka byla zmanipulovaná, uměle vykonstruovaná nebo z jiného důvodu nepodložená tím, co svědek skutečně vnímal). K tomu pak přistoupilo zjištění, že stěžovatel znal poškozenou jako osobu provozující prostituci, že byl v minulosti jejím klientem, že poškozená o něho jako o klienta již nestála, že byl ke spáchání násilného činu se sexuálním motivem predisponován diagnostikovanou poruchou osobnosti a že je osobou se sklonem k sexuálně motivovanému násilí, neboť v minulosti se již takového jednání (byť méně závažného činu spočívajícího v útocích zaměřených proti sedmi ženám, na nichž se dožadoval pohlavního styku) dopustil. K předcházejícím kontaktům stěžovatele s poškozenou rovněž dodal, že k nim došlo naposledy v červenci 2009, tedy v době s tak výrazným časovým odstupem od doby spáchání posuzovaného činu, že je vyloučeno, aby pachové stopy stěžovatele zanechané na místě činu pocházely z dřívějších kontaktů. Význam pachových stop je v posuzované věci nadto zesilován tím, že se nejednalo o ojedinělou stopu, nýbrž o soubor celkem sedmi pachových stop nalezených jednak na různých místech a předmětech zařízení místnosti, kde došlo k činu, jednak na těle poškozené a na vodičku použitém ke škrcení poškozené. Soudy nepochybily ani tím, že do okruhu usvědčujících důkazů zahrnuly i výpovědi svědků Mgr. R. P. a Mgr. T. Š., protože tito policisté získali poznatky sdělené svědkem F. K. při náhodném neformálním rozhovoru, který nebyl úkonem trestního řízení ve věci vraždy poškozené, nesměřoval k jejímu objasnění a neměl ani povahu vysvětlení vyžádaného podle ustanovení § 158 odst. 1 písm. a) trestního řádu.

II. Argumentace stěžovatele

9. Uvedená rozhodnutí dle stěžovatele porušila jeho základní právo na spravedlivý proces zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 6 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“).

10. Porušení práva na spravedlivý proces stěžovatel spatřuje především v porušení principu presumpce nevinu a zásady *in dubio pro reo*, kdy v napadených rozhodnutích lze nalézt

extrémní rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními, resp. právními závěry. Obecné soudy totiž vzaly za prokázané, že stěžovatel fyzicky usmrtil poškozenou, aniž by však existoval jediný důkaz ve vztahu ke konkrétnímu jednání, kterým měla poškozená zemřít, kdy veškeré dokazování prokazuje jen možnou přítomnost stěžovatele na místě činu, a to dokonce nikoliv konkrétně v předmětný den, ale ve značném časovém rozpětí. Ze strany orgánů činných v trestním řízení a zejména soudů I. a II. stupně tak došlo k jednostrannému hodnocení důkazů v neprospěch stěžovatele coby obviněného a účelovému opomíjení důkazů v jeho prospěch, takže se obecné soudy dopustily jednostrannosti při dokazování a hodnocení provedených důkazů. Proto je namístě přezkoumat, zda bylo na základě řetězce nepřímých důkazů skutečně dosaženo nejvyššího možného stupně jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, jež ospravedlňují vyslovení viny a uložení trestu.

11. Stěžovatel zdůrazňuje, že od předchozího usnesení dovolacího soudu se důkazní situace změnila pouze a jedině v tom, že byl formálně odtajněn utajený svědek F. K., kterému se údajně měl stěžovatel ve výkonu vazby svěřit, avšak i tento svědek výslovně uvádí, že „*konkrétně slovo, že by se toho činu dopustil on (stěžovatel), nikdy nezaznělo*“. Naopak tento svědek pouze povšechně konstatoval okolnosti skutku, které se mohl dozvědět jakýmkoliv způsobem, a to až do okamžiku, kdy mu předseda senátu soudu I. stupně po řadě návodných otázek předestřel jeho původní výpověď. Nadto nebyl schopen ani říci, zda informace, které sděloval soudu, pocházely přímo od stěžovatele, anebo zda se jednalo o informace, které se obecně proslýchaly (k tomuto dotazu výslovně uvedl: „*To tak schopen rozlišit nejsem*.“). Ve vztahu k této výpovědi pak stěžovatel uvádí, že orgány činné v trestním řízení opakovaně stěžovatele umísťovaly do různých cel v různých věznicích, aby následně oslovovaly osoby, které s ním sdílely celu. Navíc svědek K. v pozici svědka vypovídal i v několika jiných věcech a je také zřejmé, že svědek K. byl osobou vazebně stíhanou, později odsouzenou, tedy osobou motivovanou k „obchodům“ ve formě nápomoci orgánům činným v trestním řízení za jistou vstřícnost v jeho vlastní věci.

12. Konkrétně stěžovatel zpochybňuje také závěry soudů ohledně provedených pachových zkoušek, kdy připomíná, že hodnocení samotných pachových stop není možné, jelikož byly již zničeny samotnými orgány činnými v trestním řízení. Navíc stěžovatel zpochybňuje též samotné získání jeho pachových stop, které označuje za ryze účelové: prvotně získaný vzorek ze dne 2. 7. 2013 měl být totiž stěžovateli odebrán v souvislosti s případem majetkové kriminality, avšak tento důvod byl dle stěžovatele zcela smyšlený, neboť nemohl být ani vzdáleně považován za podezřelého v dané věci, protože nelze než dospět k závěru, že policie odebrala jeho pachové vzorky úskokem. Tento postup je zcela nepřipustný a nelze mu v právním státě přiznat ochranu a takto opatřené důkazy jsou důkazy nezákonnými a jako k takovým k nim není možno v tomto řízení přihlížet. Ani další vzorky prý nemohly být dle stěžovatele využity k identifikaci, neboť jsou s nimi spjata závažná procesní pochybení.

13. Proto stěžovatel uzavírá, že se důkazní situace od předchozího rozhodnutí dovolacího soudu v jeho věci nijak nezměnila a důkaz pachovými stopami (bez ohledu na jejich množství) nadále zůstává důkazem osamoceným, na kterém však nelze samostatně vystavět výrok o vině, jelikož na základě existence pachových stop na místě činu lze učinit nejvýše závěr o tom, že stěžovatel skutečně na místě činu v kritickou dobu, tj. v období v řádu týdnů před vraždou, byl. Ani ostatní nepřímé důkazy ho nikterak neusvědčují jako pachatele skutku, pro který byl odsouzen. K tomu také stěžovatel uvádí, že odůvodnění rozhodnutí krajského soudu obsahuje množství spekulativních výroků, z čehož plyne závěr, že soud byl motivován snahou prokázat vinu, avšak bez respektování zásady presumpce nevin. Stěžovatel též připomíná, že existuje množství důkazů, které nebyly provedeny, popř. vyhodnoceny, a které poukazují na přítomnost dalších neztotožněných třetích osob na místě činu. Existuje-li tedy důkaz, že se na místě činu kromě stěžovatele nacházela i třetí

neztotožněná osoba, tím spíše (s ohledem na výše řečené) nelze učinit kategorický závěr o pachatelství stěžovatele, ale je třeba postupovat ve shodě s pravidlem *in dubio pro reo*.

III. Vyjádření účastníků řízení

14. K výzvě Ústavního soudu se k ústavní stížnosti vyjádřili účastníci řízení a Nejvyšší státní zastupitelství (jako vedlejší účastník řízení). Vrchní státní zastupitelství se ve svém přípisě odmítlo k ústavní stížnosti vyjádřit, aniž by se však vzdalo vedlejšího účastenství v tomto řízení. Krajské státní zastupitelství se postavení vedlejšího účastníka konkludentně vzdalo.

15. Krajský soud v Brně s ohledem na obsah ústavní stížnosti, která je údajně polemikou s hodnocením důkazů a s postupem obecných soudů, odkázal na vlastní obsah napadeného rozhodnutí s tím, že v rámci řízení po zrušení původního rozsudku bylo postupováno striktně v souladu s ustanovením § 265s trestního řádu a rozhodnutí Nejvyššího soudu nebylo ignorováno, jak je tvrzeno stěžovatelem. Uvedeným postupem soudu tak nemohlo být zasáhnuto do žádných ústavně zaručených práv stěžovatele.

16. Vrchní soud v Olomouci uvedl, že námitky stěžovatele považuje za nedůvodné a rovněž odkázal na odůvodnění napadeného rozhodnutí. Dodal, že senát postupoval v souladu s trestním řádem a nevybočil z rámce ústavnosti. K porušení základního práva stěžovatele na spravedlivý proces tedy nedošlo.

17. Nejvyšší soud uvedl, že ústavní stížnost je polemikou stěžovatele se skutkovými zjištěními soudů a s tím, jak soudy hodnotily důkazy. Uplatněná argumentace tak formálně sice odkazuje na ústavní principy, ale fakticky nijak nepřekračuje rámec ustanovení § 2 odst. 5, 6 trestního řádu, která upravují postup orgánů činných v trestním řízení při zjišťování skutkového stavu a při hodnocení důkazů. Z tohoto rámce však soudy nijak nevybočily a stěžovatel se jen domáhá jiných skutkových závěrů. Jelikož tedy obsahem ústavní stížnosti nejsou žádné námitky, které by skutečně dosahovaly ústavně právní úrovně, navrhl Nejvyšší soud, aby ústavní stížnost byla odmítnuta, popř. zamítnuta.

18. Nejvyšší státní zastupitelství konstatovalo, že ústavní stížnost je obsahově (a dílem i doslova) totožná s textem dovolání stěžovatele ze dne 19. 9. 2016. Proto pouze odkázal na písemné vyjádření ze dne 11. 10. 2016, které Nejvyšší státní zastupitelství k tomuto dovolání učinilo s tím, že na stanoviscích uvedených v tomto vyjádření nadále setrvává.

IV. Splnění podmínek řízení

19. Ústavní stížnost je přípustná (§ 75 odst. 1 *a contrario* zákona č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu, ve znění pozdějších předpisů, dále jen „zákon o Ústavním soudu“), byla podána včas (§ 72 odst. 3 zákona o Ústavním soudu) a splňuje i ostatní náležitosti vyžadované zákonem [§ 30 odst. 1, § 72 odst. 1 písm. a) zákona o Ústavním soudu].

V. Vlastní hodnocení Ústavního soudu

20. Po prostudování ústavní stížnosti, vyžádaného spisu a vyjádření účastníků a vedlejšího účastníka řízení Ústavní soud dospěl k závěru, že ústavní stížnost je částečně důvodná.

21. Ústavní soud ustáleně judikuje, že jeho úkolem je jen ochrana ústavnosti a nikoliv zákonitosti (čl. 83 Ústavy České republiky, dále jen „Ústava“). Ústavní soud není povolán k přezkumu aplikace podústavního práva a může tak činit jen tehdy, jestliže současně shledá porušení základního práva či svobody, protože základní práva a svobody vymezují nejen rámec normativního obsahu aplikovaných právních norem, nýbrž také rámec jejich ústavně

konformní interpretace a aplikace. Interpretace zákonných a podzákonných právních norem, která nešetří základní práva v co nejvyšší míře, při současném dodržení účelu aplikovaných právních norem, anebo interpretace, jež je v extrémním rozporu s principy spravedlnosti, pak znamenají porušení základního práva či svobody.

V. 1. Základní zásady přezkumu skutkových zjištění obecných soudů ze strany Ústavního soudu

22. Ústavní soud připomíná, že každé trestní stíhání v sobě bezpochyby zahrnuje střet mezi základními právy obviněného a veřejným zájmem reprezentovaným pravomocí státní moci označit jednání škodlivá pro společnost a pravomocí trestat pachatele takových jednání. Vzhledem k tomu, že samotné trestní stíhání, stejně jako z něho vzešlý trest, představují vážný zásah např. do osobnostních práv či osobní svobody jednotlivce, a vyvolávají závažné důsledky pro jeho osobní život a životní osud, musí být takový zásah velmi dobře podložen. Veřejný zájem na zjištění viny a na uložení trestu působícího jako individuální i generální prevence legitimuje omezení osobní svobody jen při řádné aplikaci hmotného i procesního trestního práva. Z hlediska materiálně právního musí takové zakázané jednání představovat dostatečně závažnou hrozbu pro společnost jako celek a jeho jednotlivé znaky musejí být jednoznačně stanoveny zákonem. Z hlediska procesně právního pak musí být jednoznačně zjištěno a prokázáno, že se takové jednání objektivně stalo, že představuje skutečně závažnou hrozbu pro společnost jako celek a že odsouzená osoba je skutečně tou, která toto jednání spáchala nebo se na jeho páčání podílela. Tyto skutečnosti se přitom zjišťují a osvědčují skrze důkazní prostředky v trestním řízení (srov. nález sp. zn. I. ÚS 1095/15 ze dne 30. 7. 2015; veškerá citovaná judikatura Ústavního soudu je dostupná též v elektronické databázi na <http://nalus.usoud.cz>).

23. Z judikatury Ústavního soudu přitom vyplývá, že při přezkumu skutkových zjištění obecných soudů zdejší soud plně respektuje princip nezávislosti nalézacího, resp. odvolacího soudu (čl. 82 Ústavy), jejichž úkolem je hodnotit úplnost, věrohodnost a pravdivost důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 5 a 6 trestního řádu (viz též podané vyjádření Nejvyššího soudu), kdy hodnocení samotného obsahu důkazů je ve výlučné kompetenci obecných soudů, které důkazy provedly. Ústavnímu soudu tak v zásadě nenáleží pravomoc ověřovat správnost skutkových zjištění a fakticky nahrazovat soud nalézací [srov. poprvé již nález ve věci sp. zn. III. ÚS 23/93 ze dne 1. 2. 1994 (N 5/1 SbNU 41)]. Uvedený závěr vyplývá mimo jiné i ze zásad bezprostřednosti a ústnosti uplatňujících se v trestním řízení před soudem (srov. ustanovení § 2 odst. 11 a 12 trestního řádu).

24. Ústavní soud se tedy může zabývat správností hodnocení důkazů obecnými soudy jen zjistí-li, že v řízení před nimi byly porušeny ústavní principy spravedlivého procesu a napadená rozhodnutí obecných soudů může zrušit pouze tehdy, pokud dokazování v trestním řízení neprobíhalo v souladu se zásadou volného hodnocení důkazů ve smyslu ustanovení § 2 odst. 6 trestního řádu, popř. nebylo-li v řízení postupováno dle zásady oficiality, zásady vyhledávací, zásady materiální pravdy (ustanovení § 2 odst. 4 a 5 trestního řádu) a za respektování zásady presumpce nevinny (čl. 40 odst. 2 Listiny, ustanovení § 2 odst. 2 trestního řádu). Tímto postupem totiž dochází i k porušení práv zaručených čl. 36 odst. 1, případně i čl. 37 odst. 3 Listiny, a je na místě ingerence Ústavního soudu [viz nález sp. zn. I. ÚS 108/93 ze dne 30. 11. 1994 (N 60/2 SbNU 165) nebo nález sp. zn. I. ÚS 68/93 ze dne 21. 4. 1994 (N 17/1 SbNU 123)]. Z hlediska ústavněprávního přezkumu je tedy významné, zda důkazy, o něž se napadené rozhodnutí opírá, tvoří logicky uzavřený celek a zda odůvodnění napadeného rozhodnutí nese znaky zřejmé libovůle.

25. Ač tedy Ústavní soud zásadně nepřehodnocuje důkazy provedené obecnými soudy, opakovaně přistupuje ke kasaci rozhodnutí, v nichž nebyl důkazní postup pečlivě a úplně

popsán a logicky a přesvědčivě odůvodněn [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 463/2000 ze dne 30. 11. 2000 (N 181/20 SbNU 267) a sp. zn. III. ÚS 181/2000 ze dne 23. 11. 2000 (N 175/20 SbNU 241)]. Obdobně Ústavní soud zasahuje v případech, kdy v soudním rozhodování byla učiněná skutková zjištění v extrémním nesouladu s provedenými důkazy, takže výsledek dokazování se jeví jako naprosto nespravedlivý a věcně neudržitelný [viz např. nálezy sp. zn. III. ÚS 84/94 ze dne 20. 6. 1995 (N 34/3 SbNU 257) a sp. zn. III. ÚS 166/95 ze dne 30. 11. 1995 (N 79/4 SbNU 255) či usnesení sp. zn. III. ÚS 376/03 ze dne 14. 1. 2004 (U 1/32 SbNU 451)]. Onen „extrémní nesoulad“ je dán zejména tehdy, nemají-li skutková zjištění obecných soudů žádnou obsahovou spojitost s provedenými důkazy nebo pokud z těchto důkazů při žádném z logicky přijatelných způsobů hodnocení nevyplývají, případně pokud hodnocení důkazů v napadeném rozhodnutí zcela absentuje [usnesení sp. zn. III. ÚS 359/05 ze dne 23. 9. 2005 (U 22/38 SbNU 579)]. Z odůvodnění rozhodnutí obecných soudů musí zároveň vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů (skutková zjištění jsou výsledkem provedení důkazů a jejich hodnocení) a právními závěry na nich vybudovanými.

V. 2. K principu presumpce nevinny a zásadě *in dubio pro reo*

26. Z hlediska řádného vymezení skutkového stavu věci ve shora uvedeném smyslu vyvstává v nyní posuzované věci jako klíčový především princip presumpce nevinny a *zásada in dubio pro reo*, které měly být dle stěžovatele porušeny při hodnocení provedených důkazů ze strany obecných soudů.

27. Jak vyplývá z judikatury Ústavního soudu, pravidlo *in dubio pro reo* přímo vychází z ústavního principu presumpce nevinny. Podle čl. 40 odst. 2 Listiny je totiž každý, proti němuž je vedeno trestní řízení, považován za nevinného, pokud pravomocným odsuzujícím rozsudkem soudu nebyla vyslovena jeho vina. Vyjádření této zásady lze nalézt i v čl. 6 odst. 2 Úmluvy, který stanoví, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, se považuje za nevinného, dokud jeho vina nebyla prokázána zákonným způsobem. Právní význam presumpce nevinny spočívá v první řadě v povinnosti orgánů činných v trestním řízení hledět na toho, proti komu je vedeno trestní řízení, jako na nevinného. Tato jejich povinnost trvá až do skončení tohoto řízení, přičemž k vyvrácení předmětné domněnky může dojít pouze pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Jde o jednu z nejvýznamnějších ústavních záruk spravedlivého procesu v trestním řízení, od níž se odvíjí některá další důležitá pravidla dopadající zejména na proces dokazování, včetně hodnocení důkazů. Vedle zásady *in dubio pro reo* (viz dále) takto nelze opominout především požadavek, aby orgány činné v trestním řízení postupovaly nestranně, neboť tato potřeba je nezbytným předpokladem důvěry veřejnosti v jejich rozhodování. V této souvislosti je třeba zdůraznit zejména povinnost objasňovat stejně pečlivě okolnosti svědčící ve prospěch i v neprospěch osoby, proti níž se řízení vede (§ 2 odst. 5, § 164 odst. 3 trestního řádu), jakož i povinnost soudu vypořádat se v rozsudku nebo usnesení s obhajobou a v jejím rámci s navrženými důkazy ve smyslu ustanovení § 125 odst. 1 trestního řádu. Zásada presumpce nevinny takto působí vůči orgánům činným v trestním řízení [srov. např. nález sp. zn. II. ÚS 577/13 ze dne 23. 6. 2015 (N 118/77 SbNU 721)].

28. Zároveň zásada presumpce nevinny vyjadřuje samozřejmý požadavek, aby vina obviněného, resp. obžalovaného, byla úplně a nepochybně prokázána, čímž je úzce spjata též s principem *in dubio pro reo* a zásadou pravdivého zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti (viz ustanovení § 2 odst. 5 trestního řádu). Obsahem pravidla *in dubio pro reo* totiž je, že není-li v důkazním řízení dosaženo praktické jistoty o existenci relevantních skutkových okolností, tj. jsou-li přítomny důvodné pochybnosti ve vztahu ke skutku či osobě pachatele, jež nelze odstranit ani provedením dalšího důkazu, je nutno

rozhodnout ve prospěch obviněného, kdy ani vysoký stupeň podezření sám o sobě ještě není s to vytvořit zákonný podklad pro odsuzující výrok [srov. nález sp. zn. II. ÚS 1975/08 ze dne 12. 1. 2009 (N 7/52 SbNU 73) nebo nález sp. zn. III. ÚS 1624/09 ze dne 5. 3. 2010 (N 43/56 SbNU 479)]. Jak uvedl Evropský soud pro lidská práva, zásada *in dubio pro reo*, která je specifickým výrazem zásady presumpce nevinu, vyžaduje, aby soudci nevycházeli z předem pojatého přesvědčení, že obžalovaný spáchal čin, který je mu kladen za vinu, aby důkazní břemeno spočívalo na obžalobě a aby případné pochybnosti byly využity ve prospěch obžalovaného (viz rozsudek ze dne 24. 7. 2008 ve věci *Melich a Beck proti České republice*, stížnost č. 35450/04).

29. Jinak řečeno, trestní řízení vyžaduje ten nejvyšší možný stupeň jistoty, který lze od lidského poznání požadovat, alespoň na úrovni obecného pravidla „prokázání mimo jakoukoliv rozumnou pochybnost“ [nález sp. zn. I. ÚS 553/05 ze dne 20. 9. 2006 (N 167/42 SbNU 407)]. Za tuto „pochybnost“ přitom lze považovat takovou pochybnost, která by způsobila, že soudce (či jiný orgán v trestním řízení) po pečlivém, objektivním a nestranném zhodnocení všech dostupných důkazů bude tak nerozhodný, že nebude moci říci, že uvedená skutečnost naplňující znak trestného činu se stala, a že tedy nebude moci říci, že získal ustálené přesvědčení o vině obžalovaného (obviněného), aniž by stačilo pravděpodobné usvědčení pachatele (viz Šámal, P. a kol.: *Trestní řád: komentář*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2013, s. 34). Odsuzující rozsudek tedy může být vynesena až tehdy, pokud byly odstraněny všechny důvodné pochybnosti o vině obžalovaného, přičemž není-li vina plně prokázána, musí být obžalovaný zproštěn obžaloby [viz také § 226 písm. a) trestního řádu], neboť nedokázaná vina má stejný význam jako dokázaná nevinu. Uvedený princip přitom podstatně zvyšuje autoritu práva, poněvadž rozsudek opřený pouze o pravděpodobnostní zjištění viny nemá náležitou morální váhu a není společností hodnocen jako akt spravedlnosti, přičemž obzvláště v oblasti trestního práva vystupuje tento požadavek jako naprosto klíčový.

30. Navíc poznotek, že podle našeho dosažitelného vědění jisté (dokázané) tvrzení má v sobě určité prvky nejistoty, vede k větší kritičnosti vůči důkazům, k pečlivému zkoumání všech informací, a tím přispívá k dosažení pravdivého (nikoli však ve smyslu tzv. objektivní pravdy) skutkového zjištění (srov. také usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1274/2015). Soudce totiž musí být vnitřně přesvědčen o určité skutečnosti, aby mohl vynést rozhodnutí, kdy míru „přesvědčení“ soudu nelze předem určovat, protože soudce je při rozhodování nezávislý a je vázán pouze zákonným příkazem, který mu ukládá zásada volného hodnocení důkazů respektovat. Podstatou volného hodnocení důkazů je takto myšlenková činnost soudce, kterou tvoří takové elementy, jako jsou např. průměrné životní zkušenosti každého člověka, osobní životní i profesní znalosti a zkušenosti soudce a zvláštní poznatky zjištěné při projednávání konkrétní věci [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 464/99 ze dne 13. 7. 2000 (N 109/19 SbNU 63)]. Tato zásada volného hodnocení důkazů přitom stanoví způsob, kterým soudce důkazy hodnotí, a otevírá též prostor pro soudcův svobodný úsudek, čímž vytváří příznivé prostředí pro vnitřní přesvědčení soudce o dostatečné míře důkazů potřebných k rozhodnutí ve věci [např. nález sp. zn. I. ÚS 1428/13 ze dne 20. 8. 2013 (N 150/70 SbNU 389)].

V. 3. Aplikace shora uvedených zásad na nyní projednávaný případ

31. Ze shora uvedeného tedy vyplývá, že Ústavnímu soudu zásadně nepřísluší přehodnocovat hodnocení důkazů, jak je provedly obecné soudy. Pokud by však byla vina obžalovaného vyslovena za situace, kdy by právní závěry jednoznačně neodpovídaly výsledkům provedených důkazů a z nich vyvozeným skutkovým zjištěním, byly by porušeny zásady spravedlivého procesu, zejména princip presumpce nevinu, jakož i z něho vyplývající

pravidlo *in dubio pro reo*. Na uvedeném nic nemění obtížnost dokazování v případech podobných případu nyní projednávanému, neboť ani tato obtížnost nemůže vést k rezignaci na požadavek dodržování ústavních mezí trestního řízení.

32. Z napadených rozhodnutí Ústavní soud zjistil, že skutkové závěry obecných soudů byly postaveny především na získaných pachových stopách odpovídajících pachu stěžovatele, na výpovědi svědka F. K. (dříve vystupujícího pod skrytým jménem J. N.), který byl spolu se stěžovatelem po určité dobu omezen na osobní svobodě (ve vazební cele), na výpovědi svědků (policistů) Mgr. R. P. a Mgr. T. Š., kterým se měl svědek K. prvotně svěřit, a na zjištěních, že stěžovatel znal poškozenou jako osobu provozující prostituci, že byl v minulosti jejím klientem, že poškozená o něho jako o klienta již dále nestála, že byl k spáchání násilného činu se sexuálním motivem predisponován diagnostikovanou poruchou své osobnosti a že je osobou se sklonem k sexuálně motivovanému násilí. K těmto důkazům považuje Ústavní soud za nezbytné uvést následující.

V. 3. a) K pachovým stopám jako nepřímému důkazu v trestním řízení

33. Metodě pachové identifikace a jejímu používání v trestních věcech se Ústavní soud významně věnoval (z nejnovějších rozhodnutí) zejména v nálezu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 ze dne 22. 3. 2016. Zde především uvedl, že podle převažujících odborných názorů je metoda pachové identifikace (MPI) metodou kriminalistické techniky, která slouží ke ztotožnění individuálního pachu fyzické osoby s jím vytvořenou pachovou stopou na místě činu nebo na jiném místě, které se spácháním činu souvisí. Podstatou metody pachové identifikace je subjektivní chování psa, jehož správnost lze ověřit empiricky a za použití moderních vědeckých metod vzniku pachu a fyziologie jeho vnímání k tomu zvláště vybraným a vycvičeným psem za podmínek nahodilosti i opakování, tedy způsobem potvrzujícím nebo vyvracejícím možnost jejího využití v konkrétním případě (srov. Straus, J., Kloubek, M. *Kriminalistická odorologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s. 9-11).

34. I když se způsoby provedení metody pachové identifikace v detailech v různých zemích odlišují, jedno mají společné - cílem je určit, že individuální pach podezřelého/obviněného se nachází na místě činu, nebo na věcech, které se spácháním činu skutkově souvisí. Často namítanou slabinou tohoto důkazního prostředku je údajná nemožnost ověření výsledků pomocí vědeckých metod [viz též nálezy sp. zn. I. ÚS 394/97 ze dne 4. 3. 1998 (N 28/10 SbNU 179) a nálezy sp. zn. II. ÚS 418/99 ze dne 3. 8. 2000 (N 116/19 SbNU 113)]. V této souvislosti je především diskutováno, zda tzv. pachová stopa je vhodná a způsobilá pro individuální identifikaci lidského jedince, jaké má tato stopa vlastnosti, je-li technickými prostředky zjistitelná, a zda je cvičený pes schopen tuto stopu identifikovat (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002). Přezkoumání tohoto důkazu by tak mělo být v případě pochybností provedeno pomocí kontrolního znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví kriminalistické odorologie, jehož předmětem by bylo odborné vědecké vysvětlení samotné metody pachové identifikace a jejich konkrétních výsledků ve vztahu ke způsobu odběru pachových stop a pachových vzorků v návaznosti na jednotlivé interní policejní předpisy k závaznému postupu při takových úkonech a postup v konkrétní situaci (srov. také usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 25. 10. 2011, sp. zn. 6 To 95/2011). Pro použitelnost důkazu metodou pachové identifikace má rovněž velký význam to, zda byly stopy sejmuty a uchovány řádně, zda nedošlo k jejich záměně, nebo k tzv. přenosu (viz např. též usnesení Nejvyššího soudu ze dne 15. 4. 2003, sp. zn. 4 Tz 107/2002) a zda nedošlo k nepřijatelné manipulaci při ztotožňování stopy [srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 3 Tdo 1207/2008; usnesení Nejvyššího soudu ze dne 16. 9. 2015, sp. zn. 6 Tdo 194/2015; nálezy Ústavního soudu ze dne 9. 6. 2003, sp. zn. IV. ÚS 10/02 (N 84/30 SbNU 287)].

35. Z hlediska dodržení procesních standardů při provedení metody pachové identifikace ve stěžovatelově věci musí Ústavní soud uvést, že tato metoda byla provedena za použití standardů vyplývajících z „Pokynu ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009 ze dne 1. 7. 2009“ a přezkoumání správnosti provedení metody pachové identifikace bylo (s ohledem na nastalé pochybnosti) provedeno pomocí kontrolního znaleckého posudku z oboru kriminalistika, odvětví kriminalistické odorologie (viz č. l. 1203 a násl. trestního spisu, včetně výslechu dotčeného znalce – č. l. 1229 a násl. a také 1389 a násl. trestního spisu; k samotnému znaleckému posudku viz č. l. 1241 a násl.). O úkonech (sejmutí, uchování a ztotožnění) byly vyhotoveny protokoly ve smyslu ustanovení § 55 odst. 1 trestního řádu, a jelikož vznikly pochybnosti o průběhu těchto úkonů, byly opatřeny výpovědi osob, které úkon prováděly nebo se jeho provedení účastnily (viz č. l. 1157 a násl. trestního spisu). Co do těchto postupů musí tedy Ústavní soud konstatovat, že postup orgánů činných v trestním řízení plně odpovídá závěrům učiněným v citovaném nálezu sp. zn. IV. ÚS 1098/15 a nelze je z tohoto hlediska nikterak relevantně zpochybňovat.

36. Přesto si však Ústavní soud nemohl nepovšimnout určitého pochybení, které se v dané věci vyskytlo, a jež spočívalo v nesprávném užití odebraného pachového vzorku, kdy nebyl použit vzorek ze dne 6. 9. 2013 získaný v dotčené věci (viz č. l. 71), nýbrž k pachové identifikaci byl užit vzorek odebraný dne 2. 7. 2013 stěžovateli v jiné trestní věci (viz například č. l. 930). Tento postup nelze považovat za správný; zároveň však Ústavní soud připomíná, že zákon nezapovídá možnost využití důkazu opatřeného v jiné trestní věci v souvislosti s objasňováním skutkových okolností v trestní věci odlišné, pokud jsou splněny podmínky, za nichž takové užití důkazu umožňuje (srov. též např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2015, sp. zn. 6 Tdo 1507/2014). Tyto podmínky byly v dané věci splněny (viz výše), a proto samotný poukaz stěžovatele, že využitý pachový vzorek byl opatřen v jiné jeho trestní věci, nemůže relevantním způsobem zpochybnit jeho procesní využitelnost. Ke stejnému závěru ostatně dospěl též Nejvyšší soud již při prvním posouzení dovolání stěžovatele, kdy uzavřel, že není žádný reálný důvod k tomu, aby výsledek použité metody pachové identifikace nebyl akceptován jako důkaz (viz s. 4 citovaného usnesení). S tímto závěrem se Ústavní soud plně ztotožňuje a musí tak odmítnout tvrzení stěžovatele, že informace získané z provedené metody pachové identifikace nelze vůbec považovat za relevantní.

37. Co se pak týče důkazní síly výsledků získaných metodou pachové identifikace, Ústavní soud ve své rozhodovací praxi použití pachových stop jako nepřímého nebo také podpůrného důkazu opakovaně připustil, resp. nezpochybnil obecnou věrohodnost samotného důkazu pachovou zkouškou. Stejně tak ale připomněl, že na základě tohoto důkazu je obecně možno dospět pouze k závěru, že se určitá osoba v blíže neurčené době s největší pravděpodobností nacházela na určitém místě. Nelze tedy pouze z něj jednoznačně a bez důvodných pochybností dovést, že se taková osoba též dopustila trestného činu, který se na daném místě stal; musí naopak existovat další skutečnosti, které vytvoří uzavřený řetězec důkazů, resp. nesmí existovat žádná jiná reálná možnost, že by se činu mohl dopustit někdo jiný, než osoba obviněná či později obžalovaná (srov. např. rozhodnutí sp. zn. I. ÚS 394/97, sp. zn. II. ÚS 418/99, sp. zn. IV. ÚS 10/02, sp. zn. II. ÚS 90/04, sp. zn. II. ÚS 2168/07 a sp. zn. II. ÚS 3094/08). Jinak řečeno, aby důkaz pachovou identifikací byl dostačující, je třeba, aby tento důkaz nebyl pro uznání viny důkazem jediným, osamoceným.

38. Jak totiž podrobně vyložil Ústavní soud již v opakovaně citovaném nálezu sp. zn. IV. ÚS 1098/15, metoda pachové identifikace musí být provedena nejméně za použití shora citovaných standardů plynoucích z „Pokynu ředitele Ředitelství služby pořádkové policie Policejního prezidia České republiky č. 9/2009 ze dne 1. 7. 2009“. Tyto standardy, které byly v nyní projednávané věci respektovány, ovšem představují jen určité minimum požadavků na použití tohoto důkazu. Přísnost, kterou je nutno na dodržování těchto standardů klást, je

přítom v konkrétní věci větší za situace, kdy důkazní situace není jednoznačná a kdy vedle tohoto nepřímého důkazního prostředku neexistují jednoznačné důkazy další. Ve shora označeném nálezů sp. zn. IV. ÚS 1098/15 proto Ústavní soud také poukázal na praxi Spolkové republiky Německo (kterou označil jako příklad evropské praxe), podle které mohou být výsledky nasazení vyhledávacích psů použity jako samostatné důkazní prostředky pro přítomnost podezřelého na místě činu najisto jen při splnění následujících předpokladů: nasadit lze jen psy, kteří absolvovali příslušnou policejní zkoušku způsobilosti; pachová stopa musí náležet jedné konkrétní osobě; jako srovnávací nosič stopy mají být proto použity jen stěry učiněné bezprostředně z těla příslušné osoby; získávání nosiče stopy musí být zdokumentováno v protokolu; příslušní dva vyhledávací psi musejí najít tu samou stopu na sobě nezávisle a bez účasti příslušného psovoda; jen při shodném výsledku je dána potřebná objektivita; každé nasazení psa je třeba filmově dokumentovat, aby bylo umožněno dodatečné provedení důkazu před soudem za účasti znalce. Z obsahu spisu v nyní projednávaném případě se přitom podává, že způsob provedení důkazu zmíněným požadavkům této „evropské praxe“ zcela neodpovídá, a to zejména potud, že nebylo filmově dokumentováno.

39. Lze tak shrnout, že jakkoliv postup orgánů činných v trestním řízení v nyní projednávané věci při provádění důkazu metodou pachové identifikace z hlediska požadavků kladených právní úpravou i judikaturou obstojí, vede toto konstatování pouze k závěru, že pachové stopy představovaly nepřímý a podpůrný důkaz, na jehož výlučném základě však nebylo možno dospět k uznání viny stěžovatele.

V. 3. b) K dalším důkazům údajně usvědčujícím stěžovatele

40. Naposledy uvedenému ostatně plně odpovídají také závěry Nejvyššího soudu učiněné při prvním projednání dovolání stěžovatele, dle nichž samotné pachové stopy z místa činu nepostačují k usvědčení stěžovatele. Proto se Ústavní soud zaměřil na další důkazy, které měly svědčit o jeho vině, resp. které měly dle názoru obecných soudů jednoznačně prokázat, že se dopustil žalovaného skutku; bez nich by totiž bylo možno konstatovat toliko to, že se stěžovatel v inkriminované době (sic v rozporu s jeho výpovědí) nacházel v nemovitosti obývané poškozenou, případně že se dostal do kontaktu s předměty, z nichž byly stopy sejmuty (tak jak tvrdí v ústavní stížnosti).

41. Takto soudy při konstatování viny stěžovatele vyšly z především z výpovědi svědka K. (dříve utajený svědek vystupující pod jménem N.). K samotnému odtajnění tohoto svědka nemá Ústavní soud důvod se vyjadřovat, neboť daná otázka nebyla předmětem ústavní stížnosti a ani v podaných vyjádřeních účastníci řízení (či vedlejší účastníci) tuto otázku nenastolili jako zásadní pro rozhodnutí ve věci. Proto Ústavní soud ve svých úvahách vyšel především z výpovědi svědka učiněné v rámci druhého projednání před nalézacím soudem, již jen z toho důvodu, že v tomto případě byla více chráněna práva obhajoby na slyšení svědka a na kontradiktornost řízení.

42. K této výpovědi (viz č. l. 1472 a násl.) však musí nyní Ústavní soud uvést, že tvrzení v ní obsažená jsou na více místech nejednoznačná a sám svědek zpochybňuje některé závěry, které (mimo jiné) z jeho výpovědi učinily obecné soudy. Takto považuje Ústavní soud za nezbytné vyzdvihnout především dvě jeho odpovědi. Zaprvé na otázku předsedy senátu, zda stěžovatel přímo řekl „já jsem něco udělal“ nebo naopak řekl „je mi kladeno za vinu, že jsem měl něco udělat“ odpověděl, že „tak nepřímě se možná zmínil, je možné, že jsem tu odpověď špatně pochopil“ (viz č. l. 1476). Podobně na otázku obhájce stěžovatele, zda je schopen subjektivně rozlišit, jestli informace, které sděloval soudu dne 14. 1. 2015, jsou od stěžovatele nebo od někoho jiného, odpověděl: „To tak schopen rozlišit nejsem. Ale hodně věci byly řečeny od pana Eliáše“ (č. l. 1482). Především tyto pasáže (a pak také další

odpovědi, které jsou nejednoznačné či nepřesné) dle Ústavního soudu významně snižují relevanci dané výpovědi a podřívají věrohodnost skutečnosti, že se stěžovatel skutečně tomuto svědkovi doznal a že toto doznání bylo pravdivé a bylo myšleno vážně. Jakkoliv Ústavní soud uznává, že určité nepřesnosti v dané výpovědi mohly být způsobeny především výraznou časovou prodlevou mezi sdělením, o němž vypovídal, a samotnou výpovědí v pozici (již nikoliv utajovaného) svědka, nejednoznačnost jeho tvrzení je natolik podstatná, že významně snižuje možnost, aby z ní byly vyvozeny zásadní skutkové závěry, což však učinily obecné soudy, a byly tak podle nich rozptýleny pochybnosti ohledně viny stěžovatele. Na uvedeném nic nemění, pokud po přečtení jeho původní výpovědi prohlásil, že dříve vypovídal pravdu (viz č. l. 1475), neboť zde mu byla jasně předestřena odpověď, kdy navíc toto konstatování následně zpochybnil (viz výše k druhé citované otázce).

43. Ústavní soud přitom nehodlá *a priori* a absolutně podřívát věrohodnost výpovědi tohoto svědka skutečnosti, že vystupoval jako osoba podávající vysvětlení v pozici svědka i v dalších trestních věcech (viz č. l. 1208/A), včetně souvislosti s jeho špatným psychickým stavem při omezení osobní svobody (viz odpověď na otázku na č. l. 1480). Přesto však i tato okolnost může dle Ústavního soudu do určité míry svědčit námitkám obhajoby, že některé odpovědi při prvním projednání věci mohly být účelové či přinejmenším nepřesné, včetně okolností (a důvodů) toho, že se tento svědek údajně sám přihlásil jako svědek obžaloby. Právě tato skutečnost může mít dopad i na hodnocení jeho druhé svědecké výpovědi.

44. Všechny zde zmíněné okolnosti tedy ve své podstatě dle Ústavního soudu jednoznačně vznášejí pochybnosti nad celkovou relevancí dané výpovědi a snižují též možnost, aby tato výpověď rozptýlila pochybnosti nad pachatelstvím stěžovatele, a to i v případě spojení s provedenými pachovými zkouškami. K prokázání viny stěžovatele by tedy bylo nezbytné připojit ještě další přímé důkazy či nepřímé důkazy tak, aby tvořily řetězec, jehož jednotlivé články by byly v souladu jak mezi sebou, tak i s dokazovanou skutečností a posloužily k jednoznačnému závěru o vině [srov. např. nález sp. zn. III. ÚS 722/09 ze dne 7. 1. 2010 (N 2/56 SbNU 11)]. K tomu však ve stěžovatelově věci dle Ústavního soudu nedošlo.

45. Takto především nelze za zásadní považovat informace získané výsledkem policistů (č. l. 1503 a násl.), kterým se měl svědek K. svěřit, neboť ti uvedené informace získali zprostředkovaně, přičemž za situace, kdy jejich zdroj následně svá tvrzení v nemalé míře zpochybnil (a tím fakticky zpochybnil i svá původní tvrzení), tak zároveň snížil relevanci obsahu výpovědi těchto policistů. Rovněž tyto výpovědi proto nemohou vyvrátit pochybnosti ohledně viny pachatele a představovat klíčový důkaz, který by spolu s informacemi získanými z pachové identifikace mohl vést k odsouzení stěžovatele.

46. Co se pak týče ostatních usvědčujících materiálů, musí Ústavní soud ve shodě s Nejvyšším soudem a jeho závěry v prvním projednání dovolání stěžovatele (při derogaci tehdy napadených rozhodnutí) konstatovat, že ty mají k otázce, zda stěžovatel je pachatelem činu, tak vzdálený vztah, že nejsou způsobitelné kompenzovat nedostatečnost vyplývající z toho, že stěžovatel je údajně usvědčován jen pachovými stopami a výpovědí utajeného (později již nikoliv utajeného) svědka.

47. Zde se jedná v první řadě o způsob uložení jména stěžovatele v telefonu poškozené jako „XX-stud,ne“, který může mít množství interpretací, přičemž lze velmi pochybovat o tom, že interpretace učiněná nalézacím soudem je jediná možná. Navíc, i pokud by bylo možno výkladu nalézacího soudu přisvědčit, dokládá by tento způsob uložení kontaktu především a pouze negativní vztah poškozené ke stěžovateli, avšak žádný přímý (či relevantní nepřímý) důkaz o pachatelství daného činu by nepřinesl. Podobné platí též o uskutečněných (či neuskutečněných) telefonických hovorech v inkriminované době mezi stěžovatelem a poškozenou, neboť ani z nich nelze činit žádné relevantní závěry pro účely objasnění trestného činu vraždy.

48. Ohledně znaleckých posudků zkoumajících osobnost stěžovatele a závěrů v nich obsažených pak nezbyvá než konstatovat, že tyto Ústavní soud nikterak nerozporuje. Zároveň ale považuje za nezbytné zdůraznit, že ani z nich nelze dospět k závěru o tom, že stěžovatel spáchal žalovaný skutek. Lze z nich pouze dovodit, že stěžovatel mohl mít duševní predispozice k jeho spáchání, což však nemá ve vztahu k označení pachatele tohoto konkrétního činu významnější konsekvence.

49. Závěrem Ústavní soud konstatuje, že nelze pomíjet ani skutečnost, že na místě činu byly nalezeny též další stopy, jež však nebyly v průběhu dokazování nikterak spojeny s osobou stěžovatele, pročez i tento fakt dle Ústavního soudu zvyšuje pochybnosti stran toho, zda žalovaný skutek spáchal stěžovatel, resp. zda jej nemohla spáchat osoba jiná. V této souvislosti nelze rovněž pominout, že *modus operandi* daného trestního jednání vede k závěru, že by stěžovatel jako pachatel na místě činu pravděpodobně zanechal více stop vedoucích k jeho identifikaci nežli pouze stopy následně odhalené metodou pachové identifikace, což představuje další střípek pochybnosti, který se musí nezbytně projevit při zohlednění zásady *in dubio pro reo*. Podobně nelze ignorovat informace plynoucí z dalších provedených důkazů, které svědčily obhajobě a přinášely pochybnosti stran skutkového stavu věci vymezeného obecnými soudy (viz za všechny např. výsledky dalších prostitutek, s nimiž měl stěžovatel v inkriminované době pohlavní styk).

VI. Závěr

50. Ústavní soud s ohledem na výše uvedené připomíná, že aby bylo možno trestní řízení jako celek považovat za spravedlivé a z provedených důkazů bylo možno bez porušení principu presumpce neviny a zásady *in dubio pro reo* učinit závěr, že obžalovaný je pachatelem skutku uvedeného v obžalobě, nesmí existence pochybností zcela zásadním způsobem narušovat koherenci argumentu o logicky propojeném řetězci nepřímých důkazů. Provedenými důkazy tak musí být jednoznačně a s nejvyšším možným stupněm jistoty, který lze od lidského poznání požadovat (tj. nebylo prokázáno mimo rozumnou pochybnost), prokázáno, že to byl obžalovaný, kdo se dopustil předmětného trestného činu [srov. a contr. nález sp. zn. I. ÚS 3622/10 ze dne 16. 6. 2011 (N 114/61 SbNU 669)].

51. Za dané situace Ústavní soud vážil, respektuje zásadu minimalizace svých zásahů do rozhodovací činnosti obecných soudů, zda je nezbytné vyhovět ústavní stížnosti v plném rozsahu a zrušit všechna napadená rozhodnutí obecných soudů, anebo zda je namíste zrušit pouze rozhodnutí poslední, kterým Nejvyšší soud odmítl dovolání stěžovatele, protože bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b trestního řádu.

52. S ohledem na konkrétní okolnosti nyní rozhodovaného případu dospěl Ústavní soud k závěru, že postačuje pouze zrušení tohoto rozhodnutí posledního. K tomuto závěru došel především na základě toho, že (jak plyne i ze shora provedené narace) Nejvyšší soud nejprve podanému dovolání stěžovatele vyhověl (viz cit. usnesení ze dne 6. 1. 2016) a zrušil obě předchozí rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci a Krajského soudu v Brně. Důvodem vyhovění podanému dovolání byla – stručně vyjádřeno – okolnost, že samotné pachové stopy z místa činu nepostačují k usvědčení obviněného, výpověď utajovaného svědka trpěla výrazným deficitem záruk spravedlivého procesu a zbývající důkazy mají k otázce, zda je obviněný pachatelem činu „*tak vzdálený vztah, že nejsou způsobilé kompenzovat nedostatečnost vyplývající z toho, že obviněný je usvědčován jen pachovými stopami a výpovědí utajovaného svědka*“. Nejvyšší soud proto zavázal Krajský soud v Brně, aby – ukáže-li se, že nejsou žádné další důkazy, jimiž by bylo možné objasnit otázku viny stěžovatele – znovu vyslechl původně utajovaného svědka, případně provedl i další důkazy potřebné k ověření jeho věrohodnosti, a umožnil přitom uplatnění práv obhajoby.

53. Krajský soud nicméně žádné další usvědčující důkazy nezjistil a výpověď původně utajeného svědka, kterou v prvním svém rozhodnutí označil z hlediska jeho relevance jako „poslední (i z hlediska možné důkazní síly)“, po jeho odtajnění hodnotil již „výrazně výše“, neboť umožnil jeho kontradiktorní výslech. Jak se však podává výše, v jeho průběhu tento svědek svoje předchozí výpovědi (přinejmenším) značně relativizoval, takže je zcela zřejmé, že se důkazní situace z hlediska prokázání viny stěžovatele nijak nezhoršila, ba spíše naopak. K věrohodnosti tohoto svědka přitom krajský soud zjistil, že již v několika jiných případech podával policii vysvětlení v pozici svědka, nicméně tato okolnost údajně nesnižuje jeho věrohodnost. Přitom i z obsahu napadeného rozsudku krajského soudu plyne, že tento soud měl řadu výhrad k průběhu vyšetřování a výslovně poukázal na některé jeho chyby, jako např. na chybnou fyzickou likvidaci některých zajištěných pachových stop ještě před jejich vyhodnocením, na odebrání pachového vzorku stěžovateli dne 5. 9. 2013 po jeho zadržení bez záznamu ve spisovém materiálu a jeho následné nepředání na pachové středisko k řádnému uložení a zejména vytkl, že „v rámci přípravného řízení existovaly osoby, které měly podobné predispozice pro dané jednání a kontakty s poškozenou, kdy u těchto nedošlo zejména k odběru, případně srovnání pachových stop.“

54. Pokud za tohoto stavu věci Nejvyšší soud dovolání odmítl jen proto, že bylo údajně podáno z jiného než zákonného důvodu, porušil základní práva stěžovatele. Z obsahu podaného dovolání (č. l. 1618 a násl.) se totiž podává, že uplatněným důvodem dovolání bylo nesprávné právní posouzení skutku podle ustanovení § 265b odst. 1 písm. g) trestního řádu a jeho obsahem tvrzený rozpor mezi provedenými důkazy a skutkovými zjištěními a vyvozenými právními závěry a zejména porušení zásady *in dubio pro reo*. Závěr, který v dané věci učinil Nejvyšší soud, a to za shora popsaných specifických okolností předchozího řízení, přičemž ve věci nyní rozhodl odmítacím usnesením a nikoliv meritorním rozhodnutím, považuje Ústavní soud za protiústavní odepření přístupu k soudu. Ústavní soud ostatně nemohl ani přehlédnout, že z porovnání obsahu obou dovolání stěžovatele (ze dne 10. 11. 2015 a 19. 9. 2016) plyne jejich značná obsahová podobnost (některé odstavce jsou dokonce zcela identické). Je proto značně překvapivé, pokud v prvním případě Nejvyšší soud podané dovolání věcně projednal (když připustil, že sice nezasahuje do skutkových zjištění, není-li ovšem zjištěn extrémní rozpor mezi nimi a provedenými důkazy) a dokonce mu vyhověl, zatímco v případě druhém je odmítl bez meritorního projednání jen s poukazem na absenci zákonného důvodu, ačkoliv i v tomto případě stěžovatel tvrdil zmíněný „extrémní rozpor“ mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy.

55. Jakkoliv Ústavní soud respektuje nezávislost obecných soudů, zdůrazňuje, že ta se musí uskutečňovat nejen v zákonném, ale prioritně v ústavním rámci, jehož součástí je i právo na spravedlivý proces, který musí vyloučit libovůli v rozhodování, a jehož neodmyslitelnou součástí je právo na spravedlivé a vyčerpávající projednání každé věci. Tento „fair“ proces je nevyhnutelnou podmínkou existence demokratického právního státu, přičemž v nyní projednávané věci Ústavní soud shledal ze strany Nejvyššího soudu jeho porušení, a to ve smyslu nerespektování stěžovatelova práva na soudní ochranu zaručeného čl. 36 odst. 1 Listiny a zásady *in dubio pro reo* vyplývající z presumpce nevinoty zakotvené v čl. 40 odst. 2 Listiny a čl. 6 odst. 2 Úmluvy.

56. Ústavní soud tak uzavírá, že je především na Nejvyšším soudu, jehož úkolem je chránit základní práva v trestním řízení a sjednocovat trestní judikaturu, aby rozhodl v této věci znovu a odstranil tak všechny shora popsané deficity. Za tím účelem mu Ústavní soud tímto částečně vyhovujícím nálezem vytváří potřebný procesní prostor. Proto také Ústavní soud ve zbytku ústavní stížnosti odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

57. Proto Ústavní soud podle ustanovení § 82 odst. 2 písm. a) zákona o Ústavním soudu ústavní stížnosti vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 3 písm. a) cit. zákona napadené usnesení Nejvyššího soudu zrušil; ve zbytku ústavní stížnosti odmítl podle ustanovení § 43

odst. 2 písm. a) cit. zákona jako zjevně neopodstatněnou. Úkolem Nejvyššího soudu bude posoudit danou věc znovu, přičemž je vázán shora vysloveným právním názorem v tom smyslu, že se musí podaným dovoláním zabývat meritorně a vypořádat se s tím, zda krajský soud skutečně dostal svojí povinnosti rozhodnout o vině a trestu stěžovatele na základě dostatečně zjištěného skutkového stavu a v souladu se zásadou *in dubio pro reo*.

P o u č e n í : Proti rozhodnutí Ústavního soudu se nelze odvolat (§ 54 odst. 2 zákona o Ústavním soudu).

V Brně dne 27. března 2017

Jiří Zemánek
předseda senátu